

dr hab. Hanna Batorowska, prof. ASzWoj
Instytut Studiów Strategicznych
Akademia Sztuki Wojennej w Warszawie
h.batorowska@pracownik.akademia.mil.pl

Warszawa, 29 luty 2024 r.

Recenzja dorobku naukowo-dydaktycznego i organizacyjnego
Pana dr Roberta Adama Janczewskiego
w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego
w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie

1. Podstawa formalna opracowania recenzji

Rada Doskonałości Naukowej, działając na podstawie art. 221 ust. 4 ustawy z dnia 20 lipca 2019 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2023 r. poz. 742), poinformowała, iż na posiedzeniu w dniu 14 listopada 2023 r. dokonała wyznaczenia części składu komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr. Robertowi Adamowi Janczewskiemu w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, wszczętym w dniu 28 września 2023 r.

W związku z pismem Rady Doskonałości Naukowej nr DRKN.Z5.400.189.2023 z dnia 16 listopada 2023 r. oraz §14 ust.1 pkt 2 *Statutu Federacji Akademii Wojskowych* przyjętego uchwałą nr 10/2021 Senatu AMW z dnia 22 kwietnia 2021 r. §7 *Regulaminu przeprowadzania postępowań w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w Federacji Akademii Wojskowych*, przyjętego uchwałą nr 19/2021 Zgromadzenia FAW z dnia 29 grudnia 2021 r., została podjęta Uchwała Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie Federacji Akademii Wojskowych z dnia 15 grudnia 2023 roku (Uchwała Nr 85/2023) w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego dr. Robertowi Adamowi Janczewskiemu.

Recenzja została opracowana na bazie informacji zawartych w dokumentacji, którą stanowił: *Autoreferat* oraz *Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących*

znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym monografii wskazanej jako zasadnicze osiągnięcie naukowe, tj. książki pt.: *Cyberwalka. Militarny wymiar działań* (Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023; ISBN 978-83-01-23028-9), a także informacji o osiągnięciach dydaktycznych, współpracy naukowej i popularyzacji nauki, zawartych w wymienionym powyżej *Wykazie osiągnięć naukowych ...*

Zawartość przedłożonej dokumentacji świadczy o spełnieniu formalnych wymagań przedmiotowego postępowania.

2. Charakterystyka sylwetki Habilitanta

Pan Robert Adam Janczewski uzyskał stopień doktora nauk o obronności w 2016 roku na Wydziale Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej w Warszawie, za pracę pt.: *Procesy informacyjne w rozpoznaniu elektronicznym Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*. Z przedstawionej do analizy dokumentacji nie wynika, aby Habilitant ubiegał się wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Jego działalność naukowo-zawodowa jest od 2018 roku ściśle związana z obszarem nauk o bezpieczeństwie. Wcześniejsze doświadczenia zawodowe wynikały z uzyskanego wyższego wykształcenia w dyscyplinie informatyka techniczna i telekomunikacja na Politechnice Warszawskiej (2001) i przełożyły się na prowadzenie zajęć z zakresu informatyki w Wyższej Szkole Biznesu i Zarządzania w Ciechanowie (2002-2005) oraz w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie (2019). Wiedza ta następnie została ukierunkowana na zagadnienia bezpieczeństwa i wykorzystana w pracy dydaktycznej (informatyczne systemy bezpieczeństwa) na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie (2018-2021). Na stanowisko adiunkta Pan Robert Adam Janczewski został zatrudniony dopiero w Instytucie Działań Informacyjnych (Zakład Cyberbezpieczeństwa) na Wydziale Wojskowym Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie (2018-2019). Od 2020 roku był związany z dwoma uczelniami: Państwową Akademią Nauk Stosowanych im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie jako adiunkt w Zakładzie Informatyki (na Wydziale Inżynierii i Ekonomii) oraz z Akademią Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni, a od 2023 roku dodatkowo z Uniwersytetem Pomorskim w Słupsku. W tych dwóch ostatnich uczelniach prowadził zajęcia dydaktyczne z zakresu cyberbezpieczeństwa w ramach umowy-zlecenia.

Problematyką cyberbezpieczeństwa zajmuje się zarówno jako teoretyk jak i praktyk dzieląc się swoją wiedzą ekspercką w tym zakresie, uzyskaną między innymi podczas szkoleń, których

efektem było otrzymanie kolejnych certyfikatów, głównie z zakresu zarządzania bezpieczeństwem informacji (*Information Security Management Systems Auditor/Lead Auditor-certyfikat nr PL151210-PL2010-12-10-1297; Auditor wewnętrzny systemu zarządzania bezpieczeństwem informacji wg wymagań normy ISO/IEC 27001: 2005- certyfikat nr 1652/06/11; Security Manager Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji wg normy ISO/IEC 27001:2005-certyfikat nr 1642/06/11; Zarządzanie ryzykiem w Systemach Bezpieczeństwa Informacji zgodnie z ISO/IEC 27005: 2011 - BSI - certyfikat: ITIL® Foundation Certificate in IT Service Management*) oraz podczas pracy z innymi ekspertami nad realizacją projektów zespołowych (np. *Multinational Capabilities Development Campaign (MCDC) 17-18- International Cyberspace Operations Planning Curricula (ICOPC) Project. 2017-2018 r.*) lub wspierając prace nad opracowaniem planów ćwiczeń w ramach działań militarnych w cyberprzestrzeni. W karierze zawodowej Habilitanta na uwagę w tym zakresie zasługuje Jego uczestnictwo w *Cyber Security Curriculum Development Workshop for the Odesa Naval Institute 07-11.03.2022 (DEEP Ukraine 2022 - Event #2833) Hosted by Nikola Vaptsarov Naval Academy, Varna, Bulgaria*. Jest osobą chętnie podejmującą aktywność mającą na celu szerzenie wiedzy z zakresu bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni na rzecz instytucji naukowych, rządowych, a także edukacji i oświaty. Jego aktywność na tych polach została nagrodzona wyróżnieniami takimi jak: złoty medal „Za zasługi dla obronności kraju”, srebrny medal „Siły zbrojne w służbie ojczyzny”, brązowy medal „Za długoletnią służbę wojskową”, medal III stopnia „Zasłużony Żołnierz RP”, Wojskowy Krzyż Zasługi, Medal Komisji Edukacji Narodowej”, Gwiazda Iraku, Gwiazda Afganistanu i inne.

3. Ocena dorobku naukowego

Pan Robert Adam Janczewski w przedstawionej dokumentacji podał następujące dane naukometryczne charakteryzujące Jego aktywność naukową wykazaną w dniu wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego: Impact Factor = 0,00. (WoS, Scopus) ; Liczba cytowań publikacji = 1, autocytowania = 0 (z bazy Google Scholar); Indeks Hirscha = 1 (z bazy Google Scholar). Trudno ten wynik uznać za zadawalający, ale dane naukometryczne we wnioskach o wszczęcie postępowania awansowego nie stanowią kryterium oceny dorobku naukowego, dlatego skoncentruję się na ocenie przedstawionego przez Habilitanta dorobku naukowego, który uzyskał sumaryczną liczbę punktów z publikacji według listy MEN – 403, już po uzyskaniu ostatniego awansu naukowego.

Dorobek naukowy Pana Roberta Adama Janczewskiego, po uzyskaniu ostatniego awansu naukowego, czyli od 2016 roku, poza osiągnięciem zgłoszonym jako podstawa o ubieganie się nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego (*Cyberwalka. Militarny wymiar działań*. Warszawa 2023), składa się z 28 publikacji, w tym:

Monografie naukowe -1

Redakcje naukowe -3

Redakcje naukowe (współredaktor) –3

Rozdziały w monografiach naukowych – 11, w tym jako współautor 3

Artykuły w czasopismach naukowych -2

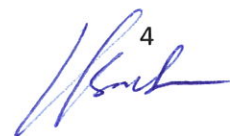
Hasła w monografiach- 8.

W ramach popularyzacji nauki opublikował w w/w okresie dodatkowo 5 artykułów będących wprowadzeniem do problematyki przedstawionej w monografii pt. *Cyberwalka. Militarny wymiar działań*.

Wliczone do oceny publikacje stanowią spójny tematycznie dorobek Habilitanta zgodny z obszarem badań przedstawionym w monografii wskazanej jako główne osiągnięcie, czyli z procesami informacyjnymi w obronności i bezpieczeństwie oraz z bezpieczeństwem informacji w środowisku cyfrowym. Dorobek ten jest osadzony w obszarze badań nauk o bezpieczeństwie. Ciągłość zainteresowań badawczych Habilitanta doprowadziła do opracowania monografii, w której podjęto wysiłek naukowy stworzenia teoretycznych podstaw cyberwalki jako militarnego wymiaru działań, posiłkując się tezaurem pojęć wypracowanym przez badaczy i praktyków związanych z obszarem zarządzania i dowodzenia w SZ, szczególnie analizujących znaczenie informacji w dowodzeniu wojskami i kierowaniu systemami uzbrojenia, czyli w procesie informacyjno-decyzyjnym. Należy dodać, że część wykazanych w dorobku publikacji została wydana w języku angielskim.

Na uwagę zasługuje także wcześniejsza monografia autorska Pana Roberta Janczewskiego, *Procesy informacyjne w rozpoznaniu elektronicznym Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, która wydana została w Wydawnictwie Naukowym Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie w 2019 roku, będąca przeredagowaną pracą doktorską, obronioną na Wydziale Zarządzania i Dowodzenia w Akademii Obrony Narodowej.

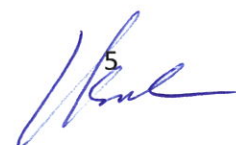
Ponieważ Habilitant nie umieścił w *Wykazie osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój dyscypliny* informacji dotyczących, np. procentowego wkładu osobistego związanego z przygotowaniem publikacji współautorskich, w związku z tym trudno ocenić Jego wiodącą rolę przy ich powstawaniu. Brak tych danych oraz w kilku miejscach brak informacji o dacie realizacji danego przedsięwzięcia (lub jego charakterystyki,

4

rangi czy rozwiązania skrótu) utrudniał ocenę dorobku naukowego Habilitanta w ocenianym obszarze.

Habilitant publikował swoje prace naukowe w czasopismach krajowych i zagranicznych, które nie należały do grupy wysokopunktowanych. Stąd też brak cytowań Jego publikacji w bazach. **Lukę tę w pełni wypełnia przedstawiona jako główne osiągnięcie naukowe monografia na temat cyberwalki oraz duża aktywność związana z uczestnictwem w krajowych i międzynarodowych projektach i programach naukowo-badawczych związanych z cyberbezpieczeństwem.** Działalność ta znalazła odzwierciedlenie w przygotowaniu materiałów do projektu Akademii Marynarki Wojennej DOB-BIO7/02/01/2015 krypt. JANTAR, Etap V, zad. 1.(2019) i projektu naukowego ROTOR realizowanego przez WAT, NCK oraz ABW. Na uwagę zasługuje członkostwo w zespole badawczym pracującym nad *infrastrukturą komputera kwantowego do bezpiecznego przetwarzania danych z satelitów i BSP w zakresie działań militarnych lub pozamilitarnych* (DOBSZAFIR/03/ A/021/04/2021) oraz udział w opracowaniu wniosku projektu na konkursu NCN (nr 4/SZAFIR/2021) - *Szerokopasmowy, wielosensorowy system elektroniczno-obrazowego rozpoznania morskiego klasy ELINT/IMINT/AIS dla bezzalagowych statków powietrznych*, a także udział w innych projektach realizowanych przez Morskie Centrum Cyberbezpieczeństwa Akademii Marynarki Wojennej. Oprócz tego Habilitant zaangażowany jest w realizację projektu Cyber Scourge: *Nowe możliwości informatyczno-technologiczne w podniesieniu poziomu bezpieczeństwa w cyberprzestrzeni*. Projekt ten przygotowany został w ramach konkursu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju na rok 2023 pn. *Nowe technologie w obszarze bezpieczeństwa i obronności państwa* o kr. PERUN. Pan Robert Adam Janczewski uczestniczył także w realizacji projektów międzynarodowych, takich jak: Multinational Capabilities Development Campaign (MCDC)17-18-*International Cyberspace Operations Planning Curricula* (ICOPC) *Project. Multinational Capabilities Development Campaign* (MCDC)17-18 - *Countering Hybrid Warfare* (CHW2) i innych wykazanych w załączniku do złożonej dokumentacji. Ponadto pełnił rolę kierownika w czterech zadaniach badawczych realizowanych na zamówienie Polskiej Grupy Energetycznej PGE Baltica Sp. z o.o. oraz Ørsted.

Skromny dorobek publikacyjny rekompensuje także duża aktywność Habilitanta na polu popularyzacji nauki z zakresu bezpieczeństwa informacyjnego. Wcześniejsza aktywność, a więc przed obroną pracy doktorskiej może także wspierać obraz osiągnięć Pana Roberta Adama Janczewskiego w zakresie cyberwalki, ponieważ zrealizowane wówczas przedsięwzięcia dotyczyły teleinformatyki i procesów informacyjnych w rozpoznaniu elektronicznym.

Należy nadmienić, że w okresie podlegającym ocenie Habilitant brał czynny udział w 18 konferencjach naukowych prezentując referaty w języku polskim i angielskim. Były to konferencje organizowane przez Akademię Marynarki Wojennej w Gdyni, Akademię Sztuki Wojennej w Warszawie, Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie, Wojskowa Akademię Techniczną w Warszawie, Akademię Pomorską w Słupsku, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Państwową Uczelnię Zawodową im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie. Pan Robert A. Janczewski wybierał zarówno uznane fora wymiany doświadczeń naukowych jak i lokalne spotkania z pragmatykami wzbogacającymi wiedzę teoretyków.

Analiza dorobku naukowego, pomimo przytoczonej statystyki, spełnia wymogi stawiane Kandydatom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego, tym bardziej, że przedstawiona do oceny monografia wskazuje na stały rozwój Autora i dużą sprawność badawczą. Do tego dochodzą bardzo istotne osiągnięcia związane z uczestnictwem w projektach krajowych i międzynarodowych oraz dorobek w obszarze dydaktyki i działalności organizacyjnej, które oceniam pozytywnie.

4. Ocena publikacji zgłoszonej jako zasadnicze osiągnięcie naukowe i jej wkładu w rozwój nauk o bezpieczeństwie

Pan Robert Adam Janczewski zgłosił jako osiągnięcie o ubieganie się nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego książkę pt.: *Cyberwalka. Militarny wymiar działań* (Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023). Publikacja ta jest efektem doświadczeń i naukowej refleksji Autora nad walką postrzeganą jako militarny wymiar działań prowadzonych z wykorzystaniem cyberprzestrzeni oraz problemów głównie terminologicznych wynikających z braku spójnego aparatu pojęciowego używanego przez teoretyków i praktyków zajmujących się tą tematyką w różnych krajach. Przyspieszone tempo rozwoju technologicznego skutkuje powstawaniem nowych terminów i pojęć a nadawanie im nowych znaczeń utrudnia komunikację między ekspertami w wymiarze międzynarodowym. Jak słusznie podkreśla Autor „komunikowanie się jednolitym słownictwem staje się wymogiem dla skuteczności prowadzonych działań”, a brak precyzyjnego i znormalizowanego słownictwa prowadzi do podejmowania niezrozumiałych dla członków kooperacji decyzji. Szczególnie jest to dotkliwie odczuwane w sferze cyberwalki jako militarnego wymiaru działań, gdzie te same pojęcia używane w różnych dokumentach strategicznych, legislacyjnych czy normalizacyjnych

w różnych krajach mają odmienne zakresy znaczeniowe, co w efekcie prowadzi nie tylko do chaosu terminologicznego, ale też do chaosu na polu walki w cyberprzestrzeni.

Monografia jest wprawdzie poświęcona różnym aspektom cyberwalki jako militarnemu wymiarowi działań, ale stanowi przede wszystkim doskonały przewodnik po aktualnie obowiązującej (międzynarodowej) terminologii dotyczącej cyberwalki i cyberwojny. Zebranie pojęć i terminów przynależnych do tej domeny wymagało od Autora przemyślanego doboru źródeł zawierających te terminy, a następnie szczegółowej ich analizy, oceny aktualności wyselekcjonowanych terminów występujących w piśmiennictwie, ustalenia częstości ich występowania w tekstach, weryfikacji, a przede wszystkim ustalenia zakresu znaczeniowego, porównania sposobów definiowania tych samych pojęć w różnych językach naturalnych, wskazania różnic w ich interpretowaniu, także wynikających z pisowni itd. Habilitant uznał, że *„fragment powstałej w wyniku rozwoju cywilizacyjnego społeczeństw rzeczywistości, określanej mianem cyberprzestrzeni, nie jest dostatecznie, jeśli w ogóle, zdefiniowany i zbadany”*. Dlatego przedmiotem swoich rozważań naukowych uczynił cyberwalkę jako militarny wymiar działań, a ten wymagał ustalenia aparatu pojęciowego związanego z cyberwalką. W tym obszarze monografia niewątpliwie uzupełnia lukę jaką Habilitant dostrzegła w polskiej i zagranicznej literaturze przedmiotu z zakresu cyberwalki i cyberwojny. Zastosowany w książce sposób uporządkowania terminów i ich definiowania odpowiada przyjętej przez Autora koncepcji badań i jest z jednej strony podporządkowany strukturze monografii wynikającej z logicznego następstwa rozdziałów, a z drugiej strony odpowiada zakresowi szczegółowych problemów badawczych omawianych i rozwiązywanych w każdym rozdziale. Wszystkie rozdziały zostały zakończone wnioskami Autora ułatwiającymi syntezę materiału.

Umiejętność krytycznego wykorzystania literatury przedmiotu zaowocowała stworzeniem koncepcji książki podzielonej na rozdziały, które oparte zostały na analizie badanego zjawiska. Monografia składa się ze wstępu, sześciu spójnych logicznie i pojęciowo rozdziałów, w których cyberwalka rozpatrywana jest z innej perspektywy oraz z zakończenia i bibliografii. Przyjęty przez Autora układ odpowiada zdefiniowanym przez Niego celom rozprawy, które zostały w pełni zrealizowane.

Jak zaznaczono, monografia składa się z sześciu rozdziałów. Jej Autor poszukuje w nich odpowiedzi na pytanie: jakie cechy charakteryzują cyberwalkę jako militarny wymiar działań? i znajduje je w odpowiedziach na pytania szczegółowe zawarte w następujących po sobie częściach książki. W rozdziale **pierwszym** znajduje odpowiedź na pytanie szczegółowe: jakie są uwarunkowania cyberwalki jako militarnego wymiaru działań? W tym celu musiał ustalić w jaki sposób definiowane są dla tej domeny słowa kluczowe, takie jak: organizacja,

organizacja wojskowa, siły zbrojne, system, system informacyjny, system działania, subwersja, wrogie działania, cyberwalka (i odpowiedniki w języku angielskim, s.80), cyberdziałania, ikonwencja terminologiczna, incydent, cyberbezpieczeństwo, bezpieczeństwo cybernetyczne, bezpieczeństwo w cyberprzestrzeni, bezpieczeństwo cyberprzestrzeni, bezpieczeństwo sieciowe, bezpieczeństwo zasobów teleinformatycznych (i inne s.46, 49, 51), cyberataki (oraz 13 synonimów tego pojęcia s.47, 62), bezpieczeństwo (s.48), odporność cyberprzestrzeni, cybers środowisko, ochrona danych, incydent, bezpieczeństwo technologii informatycznych, cyberdomena, cyberprzestrzeń, cyberrzeczywistość, technologie informacyjno-komunikacyjne.

Z kolei w rozdziale drugim Autor poszukując odpowiedzi na pytanie: jaka przestrzeń determinuje prowadzenie cyberwalki przez siły zbrojne? skoncentrował swoją uwagę na takich pojęciach jak: cyberprzestrzeń, przestrzeń walki, teatr, teatr wojny, teatr działań wojennych, teatr operacji, cybers środowisko, przestrzeń cybernetyczna, przestrzeń wirtualna, obszar, środowisko informacyjne, rzeczywistość wirtualna, zjawisko, pole walki, cyberochrona, niezawodność, proces informacyjny, technologia informacyjna, informatyka, technologia informacyjno-komunikacyjna, atrybucja techniczna, cyberwojska, wektor ataku, cyberatak i inne.

Trzecia część monografii jest poszukiwaniem odpowiedzi jakie są podstawy teoretyczne cyberwalki jako militarnego wymiaru działań? Wymagała ona zdefiniowania wyrazów znaczących, takich jak przeciwnik, cyberefekt, cyberkonflikt, cyberdziałanie, walka, wojna, walka zbrojna, walka niezbrojna, aksjomat stronniczości, działania wojenne, walka asymetryczna, walka cybernetyczna, cyberwalka (i jej odpowiedniki w jęz. ang. s.183), walka nieregularna, cyberatak, cyberobrona, cybereksploatacja, cyberefekt, cybertaktyka, przeciwnik, nieprzyjaciel, czas wojny, pole walki, środowisko operacyjne, informacyjne przygotowanie przestrzeni walki, cyberinformacyjne przygotowanie przestrzeni walki, algorytmiczna sztuka walki, informacyjny terroryzm, walka hakerska, walka nieoczywista (synonimy ang. s.206), proces, dane, podstawowe dane cywilne, cyberefekt, cel permutacyjny, cyberrozpoznanie, cyberochrona, cyberobrona, cyberodstraszenie, internet rzeczy, inteligentne bazy wojskowe, cyberkonflikt i inne.

Czwarty z kolei rozdział poświęcony skuteczności cyberwalki jako militarnego wymiaru działań wymagał terminologicznego uściślenia terminu skuteczność, efektywność cyberwalki, przeciwdziałanie, cybernamierzanie, zakłócenia transmisji, współczynnik zakłóceń, planowanie cyberwalki, przeciwefektywność, informacja, komunikat, system informacyjny, domena, manewry wojskowe, działania operacyjne, teleinformatyka, rażenie i oddziaływanie

w cyberwalce, ekonomia sił, przewaga, celowość działań, cyberwojsko, cyberdowodzenie, wsparcie logistyczne, linie komunikacyjne, komunikacja i inne.

Przeprowadzona w tym obszarze analiza terminologiczna pozwoliła Autorowi przejść do rozdziału piątego, w którym aby odpowiedzieć na pytanie o rodzaje działań sił zbrojnych w cyberwalce, musiał doprecyzować pojęcia: cyberbroń, cyberrozpoznanie, cyberatak, cyberobrona, działania zaczepne, cyberodstraszanie militarne, cyberelektromagnetyczne działania militarne, targeting, maskowanie w cyberwalce, broń, system broni, broń cybernetyczna, cyberbroń, broń kinetyczna, cyberśrodki walki i wiele innych terminów.

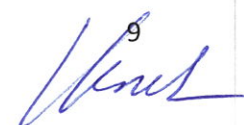
Podsumowanie rozważań poświęconym przedmiotowi badań zawarł Autor w rozdziale szóstym odpowiadając na pytanie: jak na zdolności sił zbrojnych do prowadzenia cyberwalki wpływa otoczenie. Dlatego też zdefiniował takie terminy jak: interoperacyjność cyberwalki, bariery w cyberwalce, otoczenie, interoperacyjność i inne.

Habilitant dokonał próby charakterystyki większości z wymienionych powyżej terminów z perspektywy opisywanych desygnatów cyberwalki jako militarnego wymiaru działań, dlatego występują one w różnych częściach monografii, a brak indeksu rzeczowego utrudnia skonfrontowanie ich ze sobą.

Zarówno *Wstęp*, a szczególnie *Zakończenie* monografii stanowią spójny wykład na temat podstaw metodologicznych pracy, założeń badawczych, problemów badawczych i uzasadnienia potrzeby ich rozwiązania, a szczególnie wniosków z badań ze wskazaniem osiągniętego celu. Umiejętność precyzyjnego sformułowania przedmiotu i celu badań, hipotez badawczych oraz umiejętne prowadzenie czytelnika do wniosków wynikających z przedstawionych definicji wyselekcjonowanych terminów należących do domeny cyberwalki jako militarnego wymiaru działań, świadczą o dobrze opanowanej umiejętności prowadzenia badań naukowych. Wybór i usytuowanie terminów w utworzonym przez Habilitanta systemie pojęciowym zaproponowanym dla domeny cyberwalki stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny, jaką są nauki o bezpieczeństwie.

Dla tych wszystkich i wielu jeszcze nie wymienionych powyżej terminów Habilitant znajduje definicje i wskazuje na braki, nieścisłości, a nawet błędy interpretacyjne, proponuje dostosowanie zakresu pojęciowego do domeny cyberwalki jako militarnego wymiaru działań, wskazuje na trudności w znalezieniu obcojęzycznych równoważników tych terminów, stara się zebrać terminy używane w literaturze fachowej i dokumentach strategicznych opracowanych w krajach nie tylko europejskich, przyjmując za terminologię wzorcową słownictwo angielskie.

Podjęta przez Habilitanta analiza tezaurusu pojęciowego cyberwalki jest główną wartością recenzowanej pracy i zgadzam się z Autorem, że „*brak ścisłej definicji ma konsekwencje. Nie*

jest możliwe zorganizowanie skutecznej cyberobrony (lub planowanego cyberataku), jeśli wcześniej nie było zamkniętej i rygorystycznej definicji przestrzeni walki. Nie jest też możliwe zagwarantowanie skutecznej cyberochrony, jeśli wcześniej nie było ścisłej definicji pojęcia cyberataku, a także różnych rodzajów tych ataków” (s.112). To samo dotyczy innych omawianych w książce terminów, które różnią się desygnatami i umożliwiają swobodną interpretację ich znaczenia.

Pomimo ogromu włożonej pracy, dociekliwy i krytyczny czytelnik może dostrzec pewne braki, które nie tylko utrudniają lekturę i poruszanie się po tekście, ale i znalezienie odpowiedzi na zasadnicze pytania związane z zebraną terminologią na temat cyberwalki jako militarnego wymiaru działań. Braki te wiążę przede wszystkim z:

1. pominięciem zwartego i kompletnego omówienia na wstępie książki źródeł z których pobierano terminy, ich doboru, metod zastosowanych do wyboru z nich terminów i pojęć. Są one wymienione w formie odwołań do dokumentów źródłowych (dokumentów urzędowych, takich jak ustawy, strategie, doktryny, programy, regulaminy), ale dopiero przy terminie omawianym, a więc zebranie informacji na temat wykorzystanych w monografii słowników, baz, dokumentów normatywnych, strategicznych, opracowań eksperckich itp. wymaga przeczytania 400 stron, a więc całej monografii i nie oddaje pełnego obrazu wykorzystanej bazy, z której pozyskiwano terminy (jej kompletności, aktualności, jakości, wiarygodności itp.). Można dodać, że w *Autoreferacie* Habilitant wskazuje na zakres źródeł dostępnych do rozważań nad cyberwalką, który jest zróżnicowany i obejmuje naukową literaturę przedmiotu, publikacje medialne, dokumenty urzędowe, instytucje edukacyjne i organizacje non-profit, rządowe strony internetowe, strony serwisów akademickich i innych, ale w monografii nie ma takiego wykazu;
2. nie wykorzystaniem jako źródła pozyskiwania terminów i sposobu ich definiowania struktur indeksowania stosowanych w wybranych bazach danych, np. Polskiej Bibliografii Wojskowej (PBW), Military & Government Collection; International Security & Counter-Terrorism Reference Center (ISCTRC); a także nie uwzględnienie słownictwa ze słowników języków informacyjno-wyszukiwawczych, np. *Słownika Języka Hasel Przedmiotowych Nauk o Bezpieczeństwie i Obronności*, czy tezaursów lub klasyfikacji i innych sposobów indeksowania piśmiennictwa stosowanych w Systemie Naukowej Informacji Wojskowej (NIW) i innych systemach tego typu;
3. nie sprecyzowaniem zastosowanych sposobów selekcji, doboru terminów z analizowanego źródła. Jest mowa o wykorzystaniu translatora do pozyskania

terminów w wybranych językach obcych (s. 62-68, 184), o wyodrębnianiu ze słowników terminologicznych tylko wyrazów z przedrostkiem – cyber (s.71), o doborze słów z dokumentów o charakterze doktrynalnym, strategicznym, normatywnym, które opisywały cyberwalkę w obszarach uznanych przez Autora za domenę tej walki (tj. przestrzeni cyberwalki i generowanych przez nią cyberzagrożeń, rodzajów działań militarnych w cyberwalce i ich skuteczności, podstaw teoretycznych w cyberwalce), nie wspominając jakie obszary mogły zostać pominięte;

4. zamieszczeniem dopiero na str. 191 informacji, że „*definicje terminów preferowanych przedstawiono w miejscach niniejszej monografii, w których omawiane jest dane zagadnienie*”, co sugeruje, że spośród wielu terminów bliskoznaczących czy synonimicznych Autor wybrał tylko termin preferowany, na podstawie słownika terminologicznego NATOTerm, i trudno bez wglądu do słownika dociec, czy zawsze kierował się tą zasadą w doborze omawianych terminów. Warto dodać, że terminy preferowane zawarte są w tezaurusach i ułatwiają selekcję terminów nie zalecanych do indeksowania treści;
5. nie dodaniem do monografii indeksu terminów i pojęć, którego brak w tej pracy jest tym bardziej dotkliwy, że Autor dokonuje przeglądu terminologii, porządkuje ją, definiuje terminy, analizuje kwestie ich wieloznaczności, porównuje, grupuje, przytacza równoznaczniki w językach obcych, charakteryzuje ich leksykę, dokonuje analizy językoznawczej i semantycznej i często powraca do danego terminu w kolejnym rozdziale książki, by ukazać go z innej perspektywy;
6. nie ukazaniem relacji semantycznych pomiędzy analizowanymi terminami, np., w postaci mapy powiązań semantycznych pomiędzy słowami kluczowymi reprezentującymi domenę cyberwalki. Wizualizacja sieci połączeń między obiektami pozwoliłaby na odwzorowanie rangi i wzajemnych relacji między obiektami przyporządkowanymi do analizowanej domeny. Można było taką mapę relacji zamienić na próbę opracowania tezaurusu podstawowych pojęć dla cyberwalki, z rozpisaniem artykułów deskryptorowych dla kluczowych terminów z tego obszaru. Ukazanie dla nich relacji nadrzędności i podrzędności oraz związków kojarzeniowych w stosunku do innych kluczowych terminów zaliczonych przez Autora do domeny cyberwalki, a także ukazanie zestawu terminów synonimicznych pozwoliłoby łatwiej zorientować się w związkach jakie pomiędzy omawianymi terminami uwidoczniono w procesie ich definiowania;

7. brakiem w zamieszczonej na końcu monografii BIBLIOGRAFII wykazu wykorzystanych źródeł z których pozyskiwano terminy aby stworzyć autorski aparat pojęciowy (konwencję terminologiczną) dla obszaru cyberwalki jako militarnego wymiaru działań.

Należy stwierdzić, że praca nad połączeniem wszystkich terminów scharakteryzowanych przez Autora i ukazaniem ich, np. w strukturze słownika deskryptorowego nie była celem podjętej przez Habilitanta pracy naukowej, ale mogłaby stać się przedmiotem kolejnej publikacji przygotowanej przy współpracy specjalistów od problemów zarządzania informacją, systemów informacyjno-wyszukiwawczych, języków informacyjnych i zapewne językoznawców. Niewątpliwie podstawą jej opracowania byłaby publikacja Pana Roberta Adama Janczewskiego.

Podsumowując, Habilitant uzupełnił istniejącą w literaturze przedmiotu lukę związaną z brakiem opracowań naukowych na temat cyberwalki jako militarnego wymiaru działań, i przyporządkował temu pojęciu jednoznaczne desygnaty umożliwiające jego kompleksową i bardzo precyzyjną charakterystykę (uwarunkowania, przestrzeń, podstawy teoretyczne, skuteczność, działania sił zbrojnych, otoczenie).

5. Ocena osiągnięć dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę

Pan Robert Adam Janczewski prowadził zajęcia dydaktyczne z zakresu teleinformatyki i cyberbezpieczeństwa w Wyższej Szkole Biznesu i Zarządzania w Ciechanowie, w Państwowej Uczelni Zawodowej im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie, w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie, na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, w Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni, w Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie, w The Vasil Levski National Military University w Bułgarii. Dla każdej z tych uczelni przygotował autorskie wykłady poświęcone szeroko rozumianemu cyberbezpieczeństwu. Poza instytucjami naukowymi czynnie uczestniczył jako prelegent w kursach, wykładach, szkoleniach organizowanych przez Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych, Centrum Doskonalenia Zawodowego Oficerów AON, Warszawską Brygadę Raketową Obrony Powietrznej, Brygadę Wsparcia Dowodzenia i wiele innych instytucji wojskowych, państwowych, edukacyjnych (np. cykl wykładów w ramach program MON "Cyber.mil z klasą").

Jako opiekun dydaktyczny i naukowy wypromował 32 dyplomantów.

Habilitant aktywnie współpracuje ze środowiskiem naukowym i zawodowym zainteresowanym wsparciem w zakresie cyberbezpieczeństwa, dzieląc się swoją wiedzą ekspercką w tym zakresie, co wykazano charakteryzując sylwetkę Habilitanta i udokumentowano w dokumentacji.

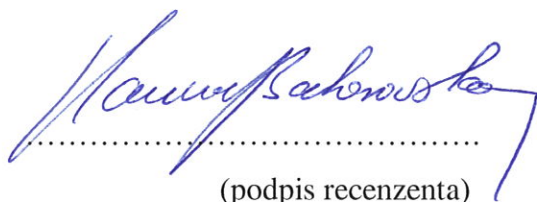
Aktywność Pana Roberta Adama Janczewskiego oceniam w tym obszarze pozytywnie.

6. Końcowa konkluzja i ocena

Na podstawie przeprowadzonej analizy zasadniczego osiągnięcia naukowego jakim jest monografia pt.: *Cyberwalka. Militaryny wymiar działań* oraz pozostałego dorobku naukowego, dydaktycznego, organizacyjnego oraz współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym i popularyzacji nauki stwierdzam, że Pan Robert Adam JANCZEWSKI spełnia wymagania przesłanki, o której mowa w art. 219 ust.1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r., poz. 478) i wnioskuję do Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie Federacji Akademii Wojskowych o dopuszczenie Pana R.A. Janczewskiego do kolokwium habilitacyjnego w Akademii Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte w Gdyni .

29 lutego 2024r.

(data)

(podpis recenzenta)